O93, f. 7vb; V630, f. 25rb; N442, f. 24vb; I83, f. 49ra; VD38, f. 44va; SG670, p. 71b; Bcan4, f. 48r; E97, f. 25vb; P102; BII13, f. 41ra; S105, f. 29v

INCIPIUNT[a] [b] STATUTA[c] DECRETALIA EPISTOLARUM EVARISTI[d] PAPAE DE ORDINE DIACONORUM ET LEGITIMO AC[e] REGULARI CONIUGIO ATQUE DE FIDE[f].

Bcan4: I

P102; BII13: I De ordine diaconorum

[H. 1] <BII13, f. 41rb> Dilectissimis[g] fratribus universis Africae regionis episcopis Evaristus[h].

Consulentibus[i] vobis, fratres <I83, f. 49rb> carissimi, quid super his, quae in vestris continebantur scriptis, visum[j] esset, vel quid docilis[k] ratio persuaderet[l], aut quid a beatis apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret[m], optantes[n] [o], ut retulistis, nostris[p] <VD38, f. 44vb> instrui documentis, si quidem dilectio vestra normam[q] secuta[r] prudentium ad[s] sedem apostolicam referre maluit[t] [u] quasi ad caput, quid deberet[v] de

---

4 a *Überschrift*] EPISTOLA EVARISTI DE RATIONE DIACONORUM ET COARGUTIONE HERETICORUM *SG670;* Incipiunt decreta evaristi papae *P102; BII13; Überschrift fehlt S105* | b INCIPIUNT STATUTA DECRETALIA EPISTOLARUM] CAPITULA IIII *E97* | c STATUTA DECRETALIA EPISTOLARUM] EPISTOLAE *V630* **5** d eucharisti *Bcan4* **6** e AC REGULARI *fehlt V630; E97* **7** f FIDE] FIDE ET DE NON INIURIANDIS EPISCOPIS AUT LACERANDIS *V630; E97* **10** g ilectissimis **11** h evarestus *I83;* eucharistus *Bcan4* **12** i *am Rande* Interrogantibus *VD38* **14** j visum] visum nobis *I83; SG670; Bcan4; S105* | k *am Rande* quae docere potest *VD38* | l persuadere *korr. aus* persuaderet *Bcan4;* persuaderet *korr. aus* suaderet *BII13* **16** m remanere *Bcan4* | n *am Rande* desiderantes *VD38* | o optatis *E97* | p nostris *korr. aus* nostri *E97* **18** q *am Rande* exemplum regula *VD38* | r sentiat *Bcan4* | s aut *S105* **19** t *am Rande* magis voluit *VD38* | u mallunt *I83* | v debere *Bcan4*

---

1. Evaristus-Brief,12–21 Consulentibus… praesumere] Innoc. I. ep. ad Exup. Tolos. pr. (H. no. 8). **19** **19** quasi… caput] Innoc. I. ep. ad Felic. Nucer. pr. (H no. 9). Cf. Anacl. 34, Sixt. I. pp. 5, Marcelli 2, Iul. 6, Dam. de corep., Anast.I. pp. ep. 1, Fel. IV. pp. ep. 1.

---

1. Evaristus-Brief,12–32 Consulentibus… concordet] **Coll. Ans. ded. IV,127**.

rebus dubiis[w] custodire potius quam usurpatione praesumere.

O93; E97; V630: De ordine VII diaconorum

S105: De diaconorum numero

<S105, f. 30r> Diaconi[x], <SG670, p. 72a> qui quasi oculi videntur esse episcopi, in unaquaque[y] civitate iuxta apostolorum constituta septem[z] debent esse, qui custodiant[a] episcopum praedicantem, ne ipse[b] [c] aut ab[d] insidiatoribus quoquo[e] modo infestetur[f] [g], aut[h] laedatur[i] a suis <N442, f. 25ra> aut verba divina detrahendo aut <E97, f. 26ra> insidiando[j] polluantur[k] [l] vel despiciantur[m], sed veritas spiritali redoleat[n] fervore, pax praedicata labiis cum voluntate animi concordet[o].

O93; N442; I83; VD38; E97; S105: De legitimo coniugio

Bcan4; P102; BII13: II De legitimo coniugio[p]

[H. 2] Similiter[q] custoditum et traditum habemus, ut[r]

---

20 w dubiis *korr. aus* dubius *N442* **24** x *am Rande drei Punkte N442* **25** y unquaque *korr. aus* unaquoque *P102* **26** z semper *SG670; S105* **27** a custodiant *korr. aus* custodiantant *SG670* | b ipsi *I83; SG670; Bcan4; S105* | c ipse aut ab insidatoribus] aut ipsi ab insidiatoribus *korr. aus* ipsi aut insidiatoribus *SG670* | d ab *fehlt S105* **28** e *am Rande* aliquo modo *VD38* | f *am Rande* corrumpatur *VD38* | g infestentur *I83; SG670; Bcan4; S105* | h aut laedatur a *fehlt SG670; S105* | i laedantur *I83; Bcan4* **30** j insinuando *VD38* | k *am Rande* sordidetur *VD38* | l polluatur *VD38; P102; BII13* **31** m dispiciantur *N442;* despiciatur *VD38; P102; BII13* | n *am Rande* spiret odorem emittat *VD38* **32** o *Nach* concordet *folgt fast eine ganze Spalte leer P102* **34** p coniungio *BII13* **35** q *am Rande* Nota *N442* | r ut *fehlt I83; Bcan4; ut korr. aus et BII13*

24–25 Diaconi…esse] sec. Clem. ep. I. (c. 12). **24–32** Diaconi… concordet] sec. vit. Evar. c. 2. in libr. pontif. **35–58** Similiter… coniugia] Ben. III. 463. (Quelle unbekannt, vgl. Seckel Juncker, ZRG KA 24,1935, S. 40ff.).

24–31 Diaconi…despiciantur] **BonizoV,27**; **Coll. trip. A 3,1** (*Rubrik*: Affrice episcopis. De numero dyaconorum. Euaristus papa quartus a Petro in primo decretalium suorum; 27 aut ab *fehlt*) **24–32** Diaconi… concordet] **Sentenzen c. 168**; **Anselm v. Lucca: VII,59**; **Polycarpus II,38,1** (*Rubrik*: De numero diaconorum et dignitate et reverentia ad sacerdotes. Evaristus omnibus episcopis; 26: iuxta – constituta *fehlt*; 30f. polluantur ... despiciantur] polluatur ... despiciatur); **Gratian D. XCIII, c. 11** (*Rubrik*: Septem debent esse diaconi in unaquaque ciuitate. Item Euaristus omnibus Episcopis; 25f. in ... esse] septem debent esse in unaquaque ciuitate).

uxor legitime[s] viro iungatur[t]. Aliter enim legitimum, ut <VD38, f. 45ra> a patribus accepimus et a[u] sanctis apostolis eorumque successoribus traditum invenimus, <BII13, f. 41va> non fit coniugium[v], nisi ab his, qui super[w] ipsam feminam domi<I83, f. 49va>nationem habere videntur, et a quibus custoditur, uxor petatur[x] et a[y] parentibus propinquioribus sponsetur et legibus[z] dotetur[a],

O93; V630; E97: De sponsi[b] et sponsę benedictione

et suo[c] tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus et oblationibus a sacerdote benedicatur,

---

36 s legitimo *BII13* | t coniungatur *Bcan4* **37** u a *fehlt SG670; Bcan4; S105* **39** v coniungium *I83* **40** w super] super ab *S105* **41** x *am Rande* queratur *VD38* **42** y a parentibus] apparentibus *S105* | z legitime *E97* **43** a detur *V630; E97* **44** b SPONSIS *V630* **45** c suo tempore sacerdotaliter] sacerdotaliter suo tempore *E97*

36–52 Aliter…custodiant] **Ivo, Decr. VIII,4** (*Rubrik*: Descriptio legitimi coniugii. Evaristus episcopis Africe, cap. 2; 36 enim *fehlt*; 37f. ut ... invenimus *fehlt*); **Ivo, Pan.VI,31** (*Rubrik*: Evaristus episcopis Africe, cap. ii; 36 enim *fehlt*; 37f. ut ... invenimus *fehlt*; 49 tempore congruo] congruo tempore; 50 detur] dotetur; 52-57 ut ... suffragante] Item); **Gratian C. XXX, q. 5, c. 1** (*Rubrik*: Euaristus Papa testatur, scribens Episcopis Affricae. Clandestina coniugia fieri non debent; enim *fehlt*; ut ... invenimus *fehlt*; tempore congruo] congruo tempore; detur] dotetur; ut bonae ... suffragante *fehlt*; coniugia] conubia). **36–61** Aliter…dubitate] **Coll. trip. A 2,2** (*Rubrik*: Idem ipse in eodem decretali. Quomodo fiat legitimum coniugium; 36 enim *fehlt*; 37 accepimus *fehlt*; 49f. et[1] ... sociata *fehlt*; 50 detur] dotetur; 50-57 et[2] ... suffragante *fehlt*; 57 ita peracta] Si ita peracta fuerint; 58 esse coniugia] coniugia esse; 59f. aut contubernia fehlt). **36–62** Aliter…legitima] **Burchard IX,7** (Inskription Ex decretis Sotheris papae, cap. 5); **Sentenzen c. 271** (45: ut mos est *fehlt*; 48: ut ... docet *fehlt*; 56f.: et ... suffragante *fehlt*); **Anselm v. Lucca X,2** (45: ut mos est *fehlt*; 48: ut – docet *fehlt*; 56f.: et – suffragante *fehlt*); **Bonizo X,51** (45: ut mos est *fehlt*; 48: ut – docet *fehlt*; 56f.: et – suffragante *fehlt*); **Polycarpus VI,4,1** (*Rubrik*: De coniugiis vel matrimonio et consanguinitate et de separatione. Evaristus omnibus episcopis; 36 enim *fehlt*; 37f. ut ... invenimus *fehlt*; 41 habere videntur] habent; 43 dotetur] detur; 45 ut mos est *fehlt*; 48 ut ... docet *fehlt*; 46 a sacerdote *fehlt*; 49 tempore congruo] congruo tempore; 53 suis in] in suis; 54 atque] et; 56f. et ... suffragante *fehlt*; 62 propria suffragaverit] suffragaverit propria); **Ivo. Decr. VIII,145** (*Rubrik*: Ut sponsus et sponsa ante nuptias a sacerdote benedicantur. Ex decretis Sotheris pape, cap. 5; 36-45 Aliter ... mos est] Ut sponsus ac sponsa; 46 benedicatur] benedicantur et legibus sponsetur ac donetur; 48-50 ut ... solemniter] custodiatur et publice solemniterque; 51 vel] etiam ac; 51-54 vacent ... et] se abstineant et doceantur ut castitatem inter se custodiant certisque temporibus nubant ut; 54f. legitimos ... generabunt] hereditarios Deo et secula generent).

et a paranymphis, ut consuetudo docet, custodita et soci<SG670, p. 72b>ata a proximis tempore congruo petita[d] legibus detur et solemniter[e] accipiatur, et biduo[f] vel triduo orationibus vacent et castitatem custodiant, ut bonae soboles[g] [h] generentur et domino suis in actibus placeant. Taliter enim[i] et[j] domino placebunt et filios non spurios[k], sed legitimos atque hereditabiles generabunt. <VD38, f. 45rb> Quapropter, filii carissimi et merito illustres[l], <V630, f. 25va> fide catholica suffragante[m] ita peracta[n] legitime[o] scitote esse coniugia. Aliter vero praesumpta[p] non[q] coniugia, sed[r] aut[s] adulteria[t] aut <Bcan4, f. 48v> contubernia aut stupra vel fornicationes potius[u] quam legitima coniugia esse non dubitate[v], nisi[w] voluntas[x] propria[y] suffragaverit[z], et vota succurrerint[a] legitima. Nam fructus divinus est praecepta divina custodire[b]. Ea[c] <I83, f. 49vb> quoque deserere[d] praesumptionem[e] fieri nulli dubium est. Cur ergo indignum est unitatem[f] ecclesiae custodiri[g]? Idemque[h] omnes pariter

---

50 d *am Rande* quęsita *VD38* | e *am Rande* honorifice *VD38* **51** f ibiduo *I83* **52** g *am Rande* filii *VD38* | h suboles *SG670; BII13; S105* **53** i enim et domino] enim ei *korr. aus* enim *SG670* | j et domino *fehlt S105* **54** k *am Rande* adulterinos turpes *VD38* **56** l *am Rande* nobiles VD38 **57** m *am Rande* adiuvante *VD38* | n *am Rande* perfecta *VD38* | o legitima *korr. aus* legitime *V630;* legitima *N442; SG670; E97; P102; BII13; S105;* legitima aut contubernia *VD38* **58** p *am Rande* cum praesumtione facta *VD38* | q non *fehlt SG670; S105* **59** r sed *fehlt SG670; S105* | s ut *VD38; P102; BII13* | t adulteria *korr. aus* adultera *Bcan4* **60** u potius quam] iudicate *SG670; S105* **61** v dubitate *korr. aus* dubitante *O93;* dubitantur *VD38; P102; BII13* | w si *SG670; S105* x voluntas propria *korr. aus* voluntates proprias *V630* **62** y propria *V630* | z suffragaverint *korr. aus* suffragaverit *V630* | a succurrant *VD38; BII13; succurrerunt Bcan4;* succurrant *korr. aus* succurrat *P102* **63** b custodire] custodire et *S105* **64** c Eam *O93* | d disserere *I83;* discindere *SG670; S105;* desserere *korr. aus* disserere *Bcan4* | e praesumptione *VD38; P102; BII13* **66** f unitatem ecclesiae custodiri] unitę ecclesię custodiri statuta *SG670; S105* g custodire *VD38; E97; P102; BII13* | h Eademque *SG670; S105*

---

63 63 Nam…custodire] Innoc I. ep. ad Ruf. et Geront. (H. no. 12).

57–62 ita…legitima] **Ivo, Decr. VIII,5** (*Rubrik*: Item; 58 coniugia] connubia).

et sentiamus et pronuntiemus. Si aliter enim praesumpta <SG670, p. 73a> fuerint[i], <BII13, f. 41vb> perdunt pro<VD38, f. 45va>fecto ipsi transgressores seipsos, qui semetipsos decipiunt.

Haec cuncta recitanda per omnes Africanas ecclesias scripta dirigite et istis connectite[j], quas adiunximus litteras[k] praefectorum[l], ut[m] de his, quae[n] inique laudantur, si[o] quid tale probari[p] poterit, iudicium fiat, et inhibita[q] [r] coerceantur[s] et praeterita[t] mala et illicita coniugia, si[u] doceantur admissa[v], digna[w] severitate corripiantur. <O93, f. 8ra> De cetero vero caveantur talia per omnes ecclesias, ne ecclesiae sanctitas per nostram[x] fatigata[y] neglegentiam[z] perdat privilegia[a], quae est per viros venerabiles <E97, f. 26rb> consecuta.

Bcan4: III

E97: De fide

P102; BII13: III De hereticis qui arbitrantur de patre solo dictum esse quia ipse solus habet inmortalitatem et lucem habitat inaccessibilem

[H. 3] De his vero, quibus ab insidiatoribus fatigamini, unde et nos consulere[b] inter[c] cetera <S105, f. 30v> voluistis eo[d], quod sint quidam, qui arbitrantur de patre solo dictum esse, quia ipse solus habet immortalitatem et lucem[e] <I83, f. 50ra> habitat inaccessibilem, <VD38, f. 45vb> ita eos apostolicis

---

68 i fuerit *I83* **72** j *am Rande* coniungite *VD38* **73** k littera *S105* | l profectorum *I83; Bcan4; prophetarum SG670; S105* | m ut de] Unde *N442; I83; SG670; Bcan4; S105* | n qui *SG670; S105* **74** o sed *S105* | p probare *I83; Bcan4* **75** q *am Rande* prohibita *VD38* | r inhabita *I83; Bcan4* | s *am Rande* comprimantur *VD38* | t praeterita] perita *I83;* praeterita *korr. aus* perita *Bcan4* **76** u si doceantur] coerceantur et *SG670; S105* | v *am Rande* commissa *VD38* | w *am Rande* digno iudicio *VD38* **79** x nostra *I83* | y fatigatam *Bcan4* | z neglegentia *I83* | a *am Rande* privatas leges *VD38* **88** b *am Rande* interrogare *VD38* | c inter cetera voluistis] voluistis inter cętera *E97* **89** d *am Rande* z *V630* **91** e lucem habitat inaccessibilem] luce habitat inaccessibile *O93*

71–81 Haec…consecuta] Innoc. I. ep, ad Aurel. Carth. (no. 17).
71–168 Haec…alienum] Idacii Clari contra Varimad. lib. (p. 740).

repercutite[f] ferulis[g] et divinis redarguite praeceptis.

Bcan4: De eo quod de patre dicit apostolis ipse solus lucem habitat inaccessibilem

Non[h] enim solus pater in[i] filio luce[j] inaccessi<SG670, p. 73b>bili habitat, quia, ubi[k] pater est, ibi etiam filium esse indubitabili[l] fide credendum est.

I83: De eo quod de patre dicit apostolus ipse solus lucem habitari inaccessibilem

Nam si solus pater sine filio, quod dicere nefas est, lucem[m] habitat inaccessibilem, <BII13, f. 42ra> necesse est, ut sequestratam[n] <N442, f. 25rb> pater a filio habeat mansionem. Quod si ita est, quonam[o] modo idem[p] filius ad dexteram patris adstans[q] a beato[r] martyre Stephano dicitur conspici, si[s] pater secundum[t] ut[u] solus[v] dicitur sedibus contineri? Absit hoc a sensu fidelium Christo in unitate fidei adhaerentium[w], quoniam, sicut non obest[x] filio, cum solus pater dicitur[y] lucem inaccessibilem habitare, ita non obsit[z] patri, cum sapientia[a], quae[b] est filius, gyrum[c] caeli sola dicitur circumire[d]. Pater itaque, cum sit invisibilis et ingenitus, in filio visum[e] [f] apostoli testimonio comprobatur, et[g] filio a se in<VD38, f. 46ra>enarrabiliter genito mansisse ac requievisse

---

93 f percutite *V630* | g *am Rande* disciplinis *VD38* **96** h *Vor* Non *Rubrik* | i sine *VD38; SG670; P102; BII13; S105* sine *korr. aus* in *V630; Bcan4* | j luce inaccessibili] lucem inaccessibilem *V630; VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105* **97** k ibi *P102* **98** l indubitali *SG670* **102** m lucem habitat inaccessibilem] luce habitat inaccesibile *O93* **103** n *am Rande* divisam *VD38* **104** o quodam *am Rande* vel quonam *V630;* quodam *VD38;* quodnam *Bcan4;* quo *P102; BII13* **105** p idem *korr. aus* id est *V630* | q stans *SG670; S105;* stat *korr. aus astant BII13* **106** r beoto *O93* | s si] Sed nec *SG670; S105* **107** t secundum eos *fehlt SG670; E97; S105* | u eos *korr. aus* ut *V630;* eos *SG670; E97; S105; ut] quod ait VD38; P102; BII13* | v solus] solus suis *korr. aus* solus *SG670* **109** w *am Rande* coniungentium *VD38* | x *am Rande* nocet *VD38* **110** y *am Rande* N *SG670* **111** z obest *I83; SG670; Bcan4; S105* | a sapientiam *V630;* sapientia *korr. aus* sapientiam *N442; VD38* | b qui *V630; VD38* **112** c *am Rande* circuitum *VD38* | d circuire *SG670; S105* **113** e visus *korr. aus* visum *V630*; visus *VD38; SG670; P102; BII13; S105* | f visum apostoli testimonio comprobatur et filio a se *fehlt E97* **114** g et] et in *SG670; S105*

monstratur, ipso filio in <I83, f. 50rb> propheta loquente: Qui genuit me, requievit in tabernaculo <V630, f. 25vb> meo. Et in evangelio: Pater[h] in me manens facit opera haec. Et: Deum nemo vidit <SG670, p. 74a> umquam, nisi unigenitus filius, qui est in sinu patris. Si in sinu patris erat filius ab initio[i] et ex corde patris verbum bonum eructuatus[j] est, quomodo non[k] [l] in[m] corde[n] paterno consistens lucem cum[o] eodem inaccessibilem[p] habitasse[q] credendus[r] est? Numquid pater absque ulla[s] [t] luce in filio potuit commanere aut in tabernaculo filii sine eadem[u] potuit requiescere, cum idem filius candor sit aeternae lucis et[v] speculum[w] sine macula deitatis, quam Salomon[x] super[y] salutem suam dile<BII13, f. 42rb>xisse[z] in[a] se dicit, in cuius speciem[b] semper delectare[c] gestivit[d]: Super salutem et speciem, inquit, dilexi[e] illam, et pro luce proposui habere eam, quoniam inexstinguibile est lumen eius. Hanc igitur lucem David propheta desiderans[f] anxius[g] proclamat[h] dicens: Emitte lucem tuam et veritatem tuam. Et iterum: In lumine tuo videbimus lumen. In[i] huius igitur[j] <Bcan4, f. 49r> luminis claritatem[k] filius seipsum in monte <I83, f. 50va> <VD38, f. 46rb> tribus discipulis praeostendit, qui <SG670, p. 74b>

---

118 h Pater in me manens facit opera haec *fehlt P102* **122** i initio et *korr. aus initio O93* | j eructuatum *I83; SG670; Bcan4; E97; S105;* eructatus *VD38; P102; BII13* **123** k non *fehlt VD38;* l non in corde paterno consistens lucem cum eodem] in corde (corde *korr. aus* carde *S105*) paterno consistens non cum eodem lucem *SG670; S105* | m in *fehlt V630; E97* | n corde *korr. aus carde S105* **124** o cum eodem inaccessibilem] inaccessibilem cum eodem *S105* | p inaccessibile *I83* | q habitasset *P102* **125** r credendum *Bcan4* | s illa *SG670; S105* | t ulla luce] ullam lucem *O93; N442* **127** u eodem *Bcan4* **128** v et] et in *Bcan4* | w *am Rande* lumen *VD38* **129** x salamon *SG670* | y super *korr. aus* per *V630* **130** z dilexisse in] dilexisse *korr. aus* dilexisse in *Bcan4* | a in *fehlt VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105* | b specie *VD38; SG670; P102; BII13; S105* **131** c delectari *SG670; S105* | d *am Rande* concupivit *VD38* **132** e dilexit *Bcan4* **134** f disiderans *SG670* | g *am Rande* valde concupiscens *VD38* | h proclamabat *SG670; S105* **136** i In huius] Cuius *SG670; S105* **137** j igitur luminis] luminis igitur *BII13* | k claritate *SG670; E97; S105;* claritate *korr. aus* claritatem *BII13*

metu[l] mortis perterriti[m] prostratique[n] in faciem, finem[o] sibi[p] <E97, f. 26va> vitae adesse senserunt. Hanc, inquam[q], lucem in se fuisse demonstrans[r] filius proclamabat, et ut in eadem incederent, discipulos <S105, f. 31r> praemonebat: Dum lucem habetis, inquit, ambulate in lucem[s]. Et iterum: Ego sum lux huius mundi. Qui sequitur me, non ambulabit[t] in tenebris, sed habebit lumen vitae aeternae. Et evangelista: Erat lux vera, ait[u], quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Si haec[v] lux, quae credentibus promittitur, in filio esse probatur et[w] [x] cum aeterno aeterna esse dicitur, quomodo a vobis[y] inaccessibili luce patris filius[z] separatur? Si enim filius deus[a] verus et vita aeterna est, sine dubio in hac luce simul cum patre habitare credendum[b] est, quam nullus modo nostri[c] hoc[d] mortali corpore constitutus potest ali<N442, f. 25va>quatenus contueri[e] [f]. Sed dum[g] apparuerit, tunc vere[h] illum videbit sicuti est, qui eius conspectibus dignus <BII13, f. 42va> fuerit coaptari[i], et non sicut <SG670, p. 75a> Moyses ceterique prophetae per[j] enigma<I83, f. 50vb>ta et figuram[k], sed ipsam veraciter in filio secundum apostolum, contuebitur[l] deitatis imaginem. Nam[m] si hunc[n] eundemque <VD38, f. 46va> prophetae

---

140 l *am Rande* timore *VD38* | m perterriti prostratique in faciem *korr. aus* perterriti *SG670* | n *am Rande* proiecti *VD38* | o finem sibi vitae] sibi vitae finem *korr. aus* sibi vitae *V630* **141** p sibi vitae] vitę sibi *SG670* **142** q *am Rande* dico *VD38* | r demontrans *I83* **145** s luce *VD38; SG670; P102; BII13; S105* **146** t ambulat *I83; Bcan4; P102* **148** u ait *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **149** v haec *korr. aus* hac *V630* **150** w ut *N442* **151** x et cum aeterno aeterna esse dicitur, quomodo a vobis inaccessibili luce patris filius separatur? *fehlt VD38; P102; BII13* | y vobis] vobis ab *SG670; S105* **152** z filius *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **153** a dei *SG670; S105* **154** b credendus *V630; VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105;* credendus *korr. aus* credendum *N442* **155** c nostro *korr. aus* nostri *N442*; nostrum *korr. aus* nostri *V630;* nostrum *I83; Bcan4;* nostri] nostrum in *SG670;* nostri in *S105* | d hac *O93* **156** e *am Rande* videre *VD38* **157** f contineri *Bcan4* | g cum *SG670; S105* | h vero, *interlinear* e *SG670* **159** i *am Rande* presentari *VD38* **160** j *am Rande* per obscuras et confusas similitudines *VD38* **161** k figuras *SG670; S105* **162** l *am Rande* videbit *VD38* | m Nam *korr. aus* Num *SG670* **163** n

testimonio[o] subsequentem[p] sereno mentis intuitu investigare volueris, invenies filium non posse[q] ab hac luce patris penitus[r] separari[s], quoniam cum solum filium dixerit in terra cum hominibus conversatum, patrem ab illo non[t] fieri alienum. Si testimonium enim hominum[u] accipimus[v], testimonium dei maius est, quoniam[w] hoc est testimonium dei, quod maius est, quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei, habet[x] testimonium <V630, f. 26ra> dei[y] in se, qui non credit[z] filio, mendacem facit eum, quoniam[a] non credit in testimonio, quod testificatus est deus[b] de filio[c]. Et hoc est[d] testimonium, quoniam[e] vitam aeternam dedit nobis deus, et haec vita in filio eius[f]. Qui habet filium, habet vitam[g], qui non habet filium dei, non habet vitam. Haec scribo vobis, ut sciatis, quoniam vitam habebitis[h] aeternam, qui creditis in nomine filii dei.

<O93, f. 8rb> Et haec est fiducia, quam habemus ad eum, quia, quodcumque petierimus secundum <I83, f. 51ra> <SG670, p. 75b> voluntatem eius, audit nos, et scimus, quia[i] audit[j] nos, quicquid[k] peti<BII13, f. 42vb>erimus, scimus, quoniam habemus petitiones, quas[l] postulamus ab eo. Qui scit[m] fratrem suum

---

164 o testimonium *VD38; P102; BII13* | p subsequente *V630; VD38; E97; P102;* subsequenter *SG670; S105;* subsequenti *BII13* **165** q posse] per se *korr. aus* perose *SG670;* perose *S105* **166** r *am Rande* omnimodo *VD38* | s separare *I83* **168** t non] non dixit *korr. aus* non *SG670* **169** u hominum accipimus] accipimus hominum *E97* | v accepimus *I83; P102* **170** w Quod *Bcan4* **172** x habet testimonium dei in se, qui non credit filio, mendacem facit eum, quoniam non credit in testimonio *fehlt SG670* | y dei in se, qui non credit filio, mendacem facit eum, quoniam non credit in testimonio *fehlt S105* **173** z credit] credit in *V630;* credit *korr. aus* credit in *N442* **174** a quia *korr. aus* qui *V630;* qui *I83; Bcan4; quia VD38; P102; BII13* **175** b deus *fehlt SG670; S105* | c filio] filio suo *V630* | d est testimonium] testimonium est *N442; I83; VD38; Bcan4; P102; BII13* | e quoniam *fehlt I83; Bcan4;* et *SG670; S105* **177** f eius] eius est *SG670; S105* | g vitam qui non habet filium dei non habet vitam *korr. aus vitam O93* **179** h habebitis aeternam] aeternam habebitis *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **184** i quia *korr. aus* qui *O93* | j audi *VD38* | k quicquid] si quid *E97* **186** l quas *korr. aus qua O93* | m scīt

---

168–198 Si…aeterna] I Ioh. V. 9-20.

peccare peccatum <E97, f. 26vb> non ad mortem, petat, et dabitur ei vita[n] peccanti non ad mortem. Est[o] <VD38, f. 46vb> peccatum[p] ad mortem, non pro illo dico, ut roget[q] quis. Omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. Scimus, quia omnis, qui natus est ex deo, non peccat, sed generatio dei conservat eum et malignus non tangit[r] [s] eum. Scimus, quoniam[t] ex deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. Et scimus, quoniam filius dei venit et dedit nobis sensum[u], ut cognoscamus verum deum et simus[v] in vero[w] filio eius. Hic est verus deus et vita aeterna.

<S105, f. 31v> Haec, fratres, praedicate, haec omnibus nuntiate, vos vero invicem exhortamini, perfecti estote semperque gaudete, pacem autem sectamini[x] in[y] [z] omnes, et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Deo autem et patri <SG670, p. 76a> nostro gloria in saecula saeculorum. Amen.

Data[a] VIIII[b] Kl. Aprilis Valente[c] et Vetere vv. cc[d]. conss[e].

O93, f. 8rb; V630, f. 26ra; N442, f. 25va; I83, f. 51ra; VD38, f. 46vb; SG670, p. 75; Bcan4, f. 49r; E97, f. 26vb; P102; BII13, f. 42vb; S105, f. 31v

---

188 n vitam *Bcan4* | o Et *I83* **189** p *am Rande* Peccatum ad mortem est perseverare in peccato usque ad mortem *VD38* **190** q rogetis *P102* **193** r tangit *korr. aus* tanguit *BII13* | s tangit eum *korr. aus tangit S105* **194** t quia *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **196** u sensu *O93* **197** v scimus *VD38; BII13* w vero *korr. aus* suero *P102* **202** x *am Rande* inmitamini *VD38* | y *interlinear* circa *VD38* | z in *fehlt SG670; P102; S105* **205** a Data VIIII Kl. Aprilis Valente et Vetere vv. cc. conss. *fehlt V630; N442; E97* | b VIII *Bcan4* | c valete *VD38; BII13* | d claris *SG670;* aa. *BII13* **206** e ss. *VD38; P102; BII13*

200–203 exhortamini…vobiscum] II Cor.XIII. 11. **203–204** Deo… saeculorum] Phil. IV. 20. **205–206** Data…conss] Nota consul. desumta ex. c. I. vitae Evar. in libr. pontific.